

hierdoor vaak zuurstof-armoede bij ten gevolge hebbend, waardoor algenbloei en vissterfte.

Bij actualisering van het plan zullen daarbij de laatste nog min of meer natuurlijke vegetatietypen in de macrogradiënt van Peel naar Maas zeer ze-

ker verloren gaan.

Literatuur

- RINGELBERG, J., 1976. Aquatische oecologie, Utrecht.
LONDO, G., 1975. Nederlandse lijst van hydrofreato- en afreatofyten, RIN.

- ARNOLDS, E. J. M., 1975. Toelichting bij een alternatieve florastatistiek voor Nederland.
ARNOLDS, E. J. M., 1975. Aanvulling op de alternatieve florastatistiek.
ELLENBERG, H., 1974. Zeigerwerte der Gefäßpflanzen Mitteleuropas, Scripta Geobotanica, band 9.
SCHUT, T. 1973. Kleine Statistiek, Groningen.

Het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en de landschaps-ecologische kartering voor het Streekplan Zuid-Limburg

Henk Groen en Gerrit Kater

Provinciale Planologische Dienst in Limburg

Door de Provinciale Planologische Dienst van Limburg is onlangs begonnen met de eerste voorbereidingen voor een nieuw streekplan voor Zuid-Limburg, d.w.z. het deel van Limburg ten zuiden van de gemeente Echt. Een streekplan is een regionaal afwegingskader van verschillende en nogal eens strijdige belangen, die elkaar tegenkomen bij het aanspraak maken op de functie en het gebruik van een bepaald stuk ruimte. Men denke hierbij aan de belangen van industrie, landbouw, infrastructuur, recreatie, natuur en landschap welke elkaar tegenspreken bij b.v. Graetheide, Margraten, of het crossen in een groeve met een belangrijke populatie van de Vroedmeesterpad.

Dankzij de komst van een fysisch-geograaf (Gerrit Kater) en een bioloog (Henk Groen) bij de Provinciale Planologische Dienst (P.P.D.) kunnen sinds het najaar van 1982 de belangen van de natuur en het landschap door deskundigen binnen het provinciale apparaat worden ingebracht. Teneinde hieraan gestalte te kunnen geven moet men de beschikking hebben over voldoende basisgegevens met betrekking tot de flora, de vegetatie, de vogels, de amfibieën, de reptielen, de zoogdieren enz. Hoewel er in 1983 een (bescheiden) start kan worden gemaakt met een vegetatie- en een landschapskartering, blijft de P.P.D. (de eerste jaren) nog sterk afhankelijk van gegevens, die door anderen (universiteiten, staatsbosbeheer, rijksinstituten en vooral amateurs) zijn en worden verzameld. Vandaar dat door ons nu pogingen worden ondernomen om ten behoeve van de provinciale planvorming en -toetsing in onderling overleg gebruik te kunnen maken van de aanwezige kennis bij de werkgroepen van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, de Vogelwacht Limburg, de werkgroep Limburg van de Nederlandse Vereniging voor Herpetologie en Terrariumkunde "Lacerta" en het Instituut voor Natuurbeschermingseducatie in Limburg.

In dit artikel wordt getracht inzicht te geven in de wijze waarop gegevens met betrekking tot de natuur benut gaan worden bij de landschapsecologische benadering ten behoeve van het Streekplan Zuid-Limburg.

Door leden van de diverse verenigingen worden gegevens verzameld over de natuur, waarbij op bijvoorbeeld meldingsformulieren en overzichtskaartjes wordt aangegeven op welke plaats en datum men bepaalde dieren of planten heeft aangetroffen. Op deze

wijze kan men op een kaart aangeven waar zich nog bewoonde Dassenburchten bevinden of poelen met de Vroedmeesterpad of grotten met de Dwergvleermuis.

Door BOERE en VAN WINGERDEN (1982) zijn zo een aantal problemen opge-

somd, welke zich voordeden bij overleg tussen de overheidsinstellingen en amateurgroeperingen m.b.t. overname en gebruik van gegevens:

1. bij ongepubliceerde gegevens wordt uiteraard het handhaven van de auteursrechten en het recht van eerste publicatie verlangd door de verzamelaar.
2. er wordt vooroverleg geëist voordat ongepubliceerde gegevens worden gebruikt.
3. de gedachte dat alleen de gegevensverzamelaar in staat is om te beoordelen hoe de gegevens moeten worden geïnterpreteerd.
4. de gedachte dat men door leverantie van gegevens tevens verantwoordelijk is voor het daarmee gevoerde overheidsbeleid.
5. vrees voor misbruik van de gegevens.
 - a. wetenschappelijk, doordat men gegevens gebruikt op een schaal, waarop ze niet zijn verzameld of geen rekening houdt met alle foutenbronnen bij de interpretatie.
 - b. maatschappelijk, omdat men de gegevens niet wenst te laten gebruiken bij de afweging van een maatschappelijk doel of handeling waarmee men het niet eens is (jacht, kerncentrales, wegen).

De meeste van de bovenstaande problemen kunnen worden weggenomen door het instellen van een overleggroep waarin twee vertegenwoordi-

gers vanuit de verschillende werkgroepen en/of verenigingen zitting hebben evenals de ambtenaren (Groen en Kater). In deze overleggroep worden afspraken gemaakt over de wijze waarop bepaalde gegevens al dan niet kunnen worden gebruikt door de Provinciale Planologische Dienst. Hierbij is voortdurend terugkoppeling mogelijk naar de werkgroepleden teneinde onduidelijkheden of vragen op te helderen m.b.t. het gegevensbestand.

Wel kan hier duidelijk worden gesteld dat men op geen enkele wijze verantwoordelijk wordt voor het overheidsbeleid door het geven van informatie over de natuur. Die verantwoordelijkheid ligt voor wat betreft de **inbreng** van het belang voor natuur en landschap bij de desbetreffende ambtenaren.

De verantwoordelijkheid voor het **overheidsbeleid** d.w.z. het eindproduct of streekplan, ligt bij de politiek d.w.z. het provinciale bestuur.

Om een idee te geven van de wijze waarop gegevens gebruikt kunnen gaan worden in het kader van het streekplan wordt nu een korte schets gegeven van de door ons geplande werkwijze.

Op basis van de geomorfologie, d.w.z. de karakterisering van het reliëf, de gedaantevormen en de ontstaanswijze daarvan, wordt Zuid-Limburg op schaal 1 : 50.000 in kaarteenheden verdeeld.

Van iedere geomorfologische eenheid worden de vegetatie, flora en fauna beschreven en gekarakteriseerd. Omdat ons slechts 1 veldseizoen ter beschikking staat wordt voor de vegetatie gebruik gemaakt van luchtfoto's. Door bemonstering wordt een referentiekader gemaakt voor de luchtfoto-interpretatie. Hierna wordt steekproefsgewijs gecontroleerd of de luchtfoto-interpretatie overeenkomt met de werkelijke situatie. Het is duidelijk dat zodoende een globaal beeld, passend bij de schaal van de kaart wordt verkregen van de flora en vegetatie, waarbij slechts 20 à 40% van de kaarteenheden ook werkelijk is bezocht en beschreven.

Aanvullende informatie vanuit de ver-

enigingen met betrekking tot het voorkomen van bijzondere vegetaties of vindplaatsen van zeldzame, beschermde of indicatieve plantesoorten, is dan ook bijzonder welkom. De vegetatiekartering zal de eerste jaren nog niet een dergelijke detaillering kunnen bereiken.

Uiteindelijk wordt per geomorfologische eenheid een karakteristiek gegeven voor de vegetatie bijvoorbeeld: graslandgebied met sloten met goed ontwikkelde oever- en watervegetaties. Daarnaast kan worden vermeld welke specifieke (indicator-)soorten in het vlak voorkomen (dus geen exacte vindplaatsen).

Gegevens van de fauna kunnen niet in eigen beheer worden verzameld d.m.v. inventarisaties. Hierbij is de Provinciale Planologische Dienst volledig afhankelijk van de toelevering van gegevens door o.a. het Staatsbosbeheer en de natuurverenigingen. De opzet is daarbij om afhankelijk van het schaalniveau per kaarteenheid of cluster van kaarteenheden het al dan niet voorkomen van bepaalde indicatorsoorten aan te geven, dus geen exacte vindplaatsen.

Hierbij wordt gedacht aan het volgende:

1. soorten, die bekende milieueffecten goed indiceren (bv. weidevogels, amfibieën, vlinders)
2. soorten, die de potentie hebben algemener of zeldzamer te worden (bv. roofvogels)
3. zeldzame soorten waarvoor ons land een speciale betekenis heeft voor het voortbestaan van de soort (bv. ganzen-, en eendensoorten, de Das)
4. een aantal dominante soorten uit elk ecotoop
5. een of meer sleutelsoorten met een signaalfunctie
6. soorten die extreem gevoelig zijn voor veranderingen in de levensvoorwaarden (vleermuizen, reptielen, amfibieën).

Uiteindelijk zullen de informatie m.b.t. flora, vegetatie en het landschap worden geïntegreerd in een landschapsecologisch "totaalbeeld".

Wat betreft het landschap moeten wij

nog vermelden dat hierin behalve de geomorfologie ook nog het historisch cultuurlandschap, het huidige landgebruik en het landschapsbeeld geïntegreerd zullen worden. Tot slot zullen wij een milieu-effect analyse uitvoeren m.b.t. conflicterend landgebruik. Er zijn nogal wat van dergelijke situaties in Limburg, om een voorbeeld te noemen: nagegaan zal worden welke invloed de huidige vorm van akkerbouw op het kalkplateau heeft op de vegetaties van de aangrenzende steilere hellingen.

De landschapsecologische eenheden kunnen, op basis van de samenstellende elementen in hun onderlinge relaties, beoordeeld worden op hun kwaliteiten zoals: vervangbaarheid, zeldzaamheid en kwetsbaarheid m.b.t. voorgestelde ingrepen in het gebied. Wat is onze motivatie voor dit werk behalve dat het een broodwinning is? In de eerste plaats hebben wij als taak duidelijk te maken dat het belang van een milieu van goede kwaliteit boven andere belangen behoort te gaan, immers dat ligt ten grondslag aan het bestaan van de mens. Er zijn echter nogal wat ontwikkelingen gaande die de kwaliteit van het milieu, waaronder dus natuur en landschap aantasten. Deze ontwikkelingen zijn vaak moeilijk te stoppen.

Economische belangen zijn dikwijls het motief voor politieke beslissingen. Wanneer wij aan de kant gaan staan en niets doen zal men de keuzes maken ongeacht de milieubelangen, "men weet immers niet beter". Onze tweede taak is dan ook bepaalde ontwikkelingen tegen te gaan en indien de politiek anders beslist althans de schade te beperken. Het is duidelijk dat wij dan wel eerst moeten weten waar we het over hebben. Het is daarom dat wij uw hulp inroepen.

Zie ook de mededeling op de achterzijde van dit Maandblad.

Literatuur

BOERE, G.C. en W.K.R.E. VAN WINGERDEN, 1982. Integratie en perspectieven van inventariseren en monitoring van flora en fauna in Nederland. W.L.O.-mededelingen jaargang 9 nr. 1, blz. 35-39.